

DANIEL ŠPINAR

umělecký ředitel Činohry Národního divadla

MICHAL DOČEKAL

ředitel Činohry Národního divadla

Lenka Lagronová

JAKO BŘITVA (NĚMCOVÁ)

Všichni ji znají, ale kdy jste od ní naposledy něco četli? Femme fatale obrozenecké společnosti, matka čtyř dětí, autorka povídek i novel, sběratelka lidové slovesnosti, žena, která překonala svou dobu. Přivlastnili si ji ideologové komunistické propagandy, vznikla o ní řada filmů i literárních děl. Dnes nás vzrušuje hlavně její osobní život. Jedna z nejuváděnějších českých dramatiček Lenka Lagronová se na Boženu Němcovou snaží nahlížet optikou dneška, jako na umělkyni mimořádnou, ale v mnoha ohledech složitou. Není to životopisná hra o mrtvé autorce. Je to příběh o někom, kdo možná žije právě tady a teď. Původní text vznikl přímo pro Národní divadlo.

**Světová premiéra 31. března a 1. dubna 2014
ve Stavovském divadle**

Lenka Lagronová

JAKO BŘITVA (NĚMCOVÁ)

Režie: **Štěpán Pácl**

Dramaturgie: **Milan Šotek**

Scéna: **Andrej Ďurík**

Kostýmy: **Daniela Klimešová**

Hudba: **Jakub Kudláč**

Odborná spolupráce: **Ivo Říha**

Pohybová spolupráce: **Veronika Blažejovská**

Světelný design: **Martin Špetlík**

BOŽENA: **Magdaléna Borová**

BÁRA: **Tatjana Medvecká**

NĚMEC: **David Prachař**

MUŽÁK: **Jan Hartl j. h.**

PROFESOR: **Jiří Štěpnička**

NAKLADATEL: **Alois Švehlík**

DOKTOR: **Igor Orozovič**

BÁSNÍK: **Martin Pechlát**

FRAU: **Jana Preissová**

ROTTOVÁ: **Jana Boušková**

JOHANNA: **Lucie Žáčková**

SOFIE: **Jana Janěková ml.**

MAJDA: **Gabriela Mikulková j. h.**

ANKA: **Klára Suchá j. h.**

HOUSLISTA: **Jiří Konvalinka j. h.**

Světová premiéra 31. března a 1. dubna 2014 ve Stavovském divadle

Břitva. Muži vyhladí tvář – anebo ji pořeže, když se přitlačí příliš. Stejně nevyzpytatelná jsou i lidská obětí. Přirovnání Boženy Němcové k břitvě – závorka v názvu skutečně vybízí k přímé záměně, „dosadte si namísto břitvy Němcovou“ – je však podstatně vrstevnatější metaforou. Děj hry je mimo jiné vymezen přeletem komety, jež nebe rozčísne jako chirurgický nůž. Analogicky této nebeské „vlasatici“ přehnala se před více než sto padesáti lety českou vlasteneckou společností Božena Němcová. A třebaže ji národní buditelé (zhusta ovšem ideologové-uspávači) opatřili přídomkem „největší česká spisovatelka“, věděli si s tímto „přírodním úkazem“ skutečně rady? A víme si s ním rady dnes?

Lenka Lagronová, „největší česká dramatička“, chopila se hry o „největší české spisovatelce“. A třebaže své psaní podložila dokonalou znalostí spisovatelčina života a díla, nejedná se v pravém slova smyslu o hru životopisnou. Sledujeme sice Němcové osud od příchodu do Prahy až po její smrt (a ještě o fous dál), ale vždy máme tu čest s Němcovou podle Lagronové. S Lagronové Němcovou! Tu ve hře obklopují postavy pojmenované obecně Doktor (Igor Orozovič), Profesor (Jiří Štěpnička), Nakladatel (Alois Švehlík) – a i když v nich rozeznáme jejich reálné předobrazy (například v Básníkovi – Martinu Pechlátovi – nesporně mladého Jana Nerudu), jsou jejich postoje dostatečně ahistorické, aby mohlo vzniknout skutečně drama. Paradoxně se tak o Němcové (o její duši i o jejím těle) dozvídáme více, než kdybychom (bulvárně) traktovali notoricky známé epizody z jejího života.

V pořadí třetí hra Lenky Lagronové uvedená v Národním divadle (Pláč, 2009; Z prachu hvězd, 2013) je z mnoha důvodů výjimečná. Především od počátku vznikala pro Národní divadlo, s představou velkého jeviště Stavovského divadla, které si žádá příslušné scénické gesto. Bez nadsázky lze tvrdit, že Lenka Lagronová napsala svou první velkou hru, aniž by nás ochudila o veškerou křehkost svého psaní. Pokusila se porozumět životu Boženy Němcové (myslíc přitom na Magdalénu Borovou jako představitelku titulní úlohy), čímž se protentokrát oprostila od postupů povýtce introspektivních. Samotná inscenace pak bude několikerým znovu setkáním: režijně ji připraví Štěpán Pácl, který v ND již inscenoval Lagronové Z prachu hvězd, blížící se nyní ku své 60. repríze. Pro herečky Taťjanu Medveckou (Bára) a Janu Bouškovou (Rottová) půjde dokonce o „hattrick“ na poli lagronovských postav, neboť se objevily v obou předchozích zmiňovaných inscenacích. Magdaléna Borová zase ztvárnila Barunku v Pitínského inscenaci Babičky na jevišti Národního divadla (premiéra 2007).

V době, kdy se množí diskuse o tom, zda emblematickou Babičku vůbec zachovat na seznamu povinné školní četby, promlouvá k nám hra o ženě, která věřila, že láska jednou bude, patřičně naléhavě.

PROVRTAT SE SÁM K SOBĚ

Rozhovor s Magdalénou Borovou

Už to bude téměř deset let, co jste v Pitínského inscenaci Babičky (ND 2007) ztvárnila Barunku. Promítla se nějak Vaše zkušenost s Barunkou a z Barunky do Lagronové Němcové?

Myslím, že to něco vedoucího uvnitř, něco, co hledí někam dál, ani samo neví kam, to měla v sobě i malá Barunka. Jistou dospělost. Přemíru empatie, schopnost pozorovat a vidět, ucítit. Po něčem toužila, někam ji to táhlo. Potřeba „vzlétnout“, kterou sama neuměla pojmenovat. A vlastně stejně dětsky a nemotorně hledá svá křídla velká Božena. Díky vlastním dětem si intenzivněji uvědomuji, že všechno, čeho se nám dostalo i nedostalo v dětství, si s sebou táhneme dál. Nejde to odpojit. Nejde z toho vyrůst. Takže v Barunce bylo něco nezvykle vyzrálého a v Boženě volá bolavé dítě... Je to docela zvláštní hrát na divadle dvakrát stejnou postavu ve dvou různých životních fázích, možná je to rarita... Kdybych tak dokázala splatit Barunce to, co jí dlužím... Já jsem totiž tehdy strašně chtěla hrát tu Lásku, tu milostnou. Kristlu, Hortensii, kohokoli, ale ne dítě. Asi jsem Barunce tehdy nedorostla. Prostě trdlo.

Božena Němcová ožije na jevišti Stavovského divadla. Jsou pro Vás stejně životná i její více než sto padesát let stará slova? Co Vaše vlastní čtenářská zkušenost s Němcovou?

My jsme měli v dětství doma na desce nahrávku *Babičky*, v podání paní Naskové a Fabiánové, a to jsem milovala. Sedět v křesle a poslouchat intonace, kterými vyprávějí, co všechno babička, když přijela, vyndávala ze svého kapsáře... tohle se do mě zarylo navždycky a při zkoušení *Babičky* to krásně vyplouvalo z paměti... Při našem současném zkoušení jsem samozřejmě osvěžovala i další Němcové prózy – *Divou Báru*, *Karlu*, pohádku *O Viktorce*, *Čtyry doby*... A byla jsem zaskočená, jak jsou ty příběhy moderní, výjimečné hrdinky, lahodný, čtivý jazyk. Boženě bylo vyčítáno, že píše selanky, že nevytvořila něco „velikého“. Ale právě to se mi na jejím psaní zdá nejsilnější, že vycítila, co skutečně je pro národ a pro jeho jazyk podstatné, z čeho se živí a roste. Ne velemyšlenky a gesta, ale každodenní drobné slovo, povídačky, pohádky... Prameny. Jak se po nich fyzicky pídila, poslouchala, zapisovala, dotvářela, co jí síly stačily...

PRAMENY JEDNOU BUDOU HLEDAT

V nové hře Lenky Lagronové Jako břitva (Němcová) najdeme následující situaci: v salónu u Rottů předčítá Božena Němcová poprvé ze své pohádky Viktorka (kdyby se vám, laskaví čtenáři, v této chvíli vybavil spíše obraz ženy u splavu či za bouřky, připomeňme, že na rozdíl od nešťastnice z emblematické Babičky je život této pohádkové Viktorky osudově srostlý se zelenou vrbou). Němcová předčítá osazenstvu, snad s jistým ostychem, svůj text (dnes bychom řekli, že jsme svědky „autorského čtení“) a sebemenší reakci přítomných hostů pouští si k tělu, jako by se dnes s konečnou platností rozhodovalo o jejím místě v české literatuře. (...)

Úvodní situace hry znamenitě a divadelně vděčně postihuje jednu z podstat českého národního obrození, a to jeho „vykonstruovanost“. Němcová, která se spolu s manželem zjeví na žofínském plese a následně se etabluje ve vlastenecké společnosti, se zprvu snaží mužské ideologické doktríně (jak a o čem má česká spisovatelka psát) vyhovět. Takto „uhnětená“ Božena se však pánům postupně vymkne z rukou (z jejich rukou připomínajících mytického sochaře Pygmalióna), a my pozorujeme, jak ztráta kontroly nad novou literární „superstar“ obnaží strach ze skutečné české spisovatelky. Způsob, jakým Němcová píše, totiž nikterak neodpovídá proklamovanému manifestu o velkém českém písemnictví.

V tom je Němcová, očima Lagronové, ryzí. Neptá se, jaká by „česká věc“ měla být (sen o velkém románu), ale jaká doopravdy je (jaké příběhy jsou mezi lidmi živé). I proto její obrat k pohádkám, k vlastním pramenům slovesnosti, jež bylo skutečně možné probouzet – jinak pochopitelně těžko probudit něco, co není a nebylo. Lagronové Němcová se do těchto světů, neodmyslitelně spjatých s jejím dětstvím, dokonce v závěru utíká: „*Ve fantazii jsem v samých zlatých zámcích, hrabu se ve zlatě a drahém kamení, sotva si čeho přeju, už to je – ale ve skutečnosti...*“ pojmenovává neotřele svou hmotnou i citovou nouzi a my můžeme asociační jiskrou přeskočit k představě životem ztrápeného Mozarta, který v nejtěžších svých chvílích komponuje pohádkový singspiel Kouzelná flétna.

Při všem, co bylo výše napsáno o národním obrození, mohl by vzniknout dojem, že se jedná o hru národopysnou či literárně-historickou. To všechno ale tvoří jen milieu, na jehož pozadí jsou nahlíženy mezilidské vztahy. Za každou pobídkou k dalšímu psaní za strany mužů skrývá se totiž okouzlení touto ženskou bytostí. A opěťování či neopěťování této náklonnosti za strany Boženy má pak vliv na následné hodnocení jejího díla. Také Lenka Lagronová přijala výzvu „národní společnosti“ a napsala velkou českou hru. Kéž během zkušebního procesu budeme naslouchat tomu, o čem píše ona, a nebudeme ve hře vidět jen to, o čem chceme číst my.

Milan Šotek, dramaturg

Videotrailer k inscenaci bude ke stažení na videokanálu Činohry ND na www.youtube.com
Fotogalerie ze zkoušek na profilu Činohry na sociální síti Facebook.com

Kontakt pro média:

Tomáš Staněk, public relations
tel: 224 902 126, mobil: 605 207 249, e-mail: t.stanek@narodni-divadlo.cz

www.narodni-divadlo.cz
www.cinohraND.cz

NA PARTNERSTVÍ ZÁLEŽÍ

KB

**GENERÁLNÍ PARTNER
NÁRODNÍHO DIVADLA**

PARTNEŘI NÁRODNÍHO DIVADLA

ŠKODA

AUTOCONT

PATRON OPERY ND

NADAČNÍ
FOND

BOHEMIAN
HERITAGE
FUND

PARTNEŘI INSCENACÍ ND

MECENÁŠI NÁRODNÍHO DIVADLA

Prof. Dr. Dadja Altenburg-Kohl

KOLOWRAT KRAKOWŠTÍ

GENERÁLNÍ MEDIÁLNÍ PARTNER

 Česká televize

HLAVNÍ MEDIÁLNÍ PARTNER INSCENACÍ

mediální skupina **mafra**

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI

 Český rozhlas

RESPEKT

MEDIA MARKETING SERVICES